

11

Kertomus kaivauksesta Liedon Sauvalan
Pitkäsmaen kalmistossa heinäkuun 23 - 26 p:nä
1935.

Liitteet: 2 karttaa ja 9 valokuvaa.

Heinäkuussa 1935 löysi kettufarmin hoitaja Armas Laitio Liedon Sauvalan kylästä raivatessaan tilaa uudelle kettuhäkille vanhan aitausten sisäpuolelle joukon rautakautisia esineitä: Salinin tyyliin 2 koristetun miekanväistimen paloja, keihäänkärjen, puukonhelan, sa- viastianpalasia, niittejä y.m. (KM 10118:1-12), jotka hän vei professori A. M. Tallgrenille Maarian pappilaan. Professori Tallgren ilmoitti asiasta Kansallismuseoon, ja allekirjoittanut sai tehtäväkseen paikan tarkastamisen ja välttämättömien kaivausten suorittamisen siellä. Tehtävän suoritin heinäkuun 23-26 p:nä 1935.

Kettufarmi on Liedon Sauvalan kl:n Laition talon maalla (Laition tilan nykyinen omistaja on Liedon Pakurlan Sakarin talon emäntä Naima Sakari, jonka kotitalo on Laitio), ns. Pitkäsmaessä, itse kylästä n. ^{puolen} (kilometrin verran länteen. Pitkäsmaäki on metsäinen mäki peltojen keskellä, Aurajoesta n. 7-800 m:n päässä, joen pohjoispuolella. Mäestä on aikaisemminkin saatu löytöjä, KM 9718, 9887, 10118 ja luultavasti 9347:5 ovat sieltä peräisin. Kettutarha on mäen SSW-rinteellä ja käsittää n. 600 m :n suuruisen alueen (ks karttaa №1). Häkkejä on entiseltään kolme, ja Laition tarkoituksena on rakentaa ainakin kaksi lisää. Alottaessaan raivaustyöt sitä varten hän löysi yllämainitut esineet. Työt olivat senjälkeen keskeytetyt, mutta halusi Laitio niin pian kuin suinkin päästä niitä jatkamaan.

Kun hän kuitenkin vuoden 1935 aikana aikoi rakentaa vain yhden häkin, ei ollut tarvis tutkia muuta kuin sitä varten tarvittava 6 x 8 m:n alue, ja loppuosa voitiin jättää seuraavaan vuoteen.

Laitio oli kuokkinut irti turpeet n. 2 x 10 m:n alalta, ja niiden poistaminen oli niin ensimmäinen tehtävä. Ruoho oli pitkää karkeaa heinää, ja turve hyvin paksua. Sen alta paljastui kalmistokiveys, tyypillistä kenttäkalmistoa, jonka kiveys kuitenkin, kuten kartasta № 2 ja valokuvista № 1-3 ilmenee, oli tavallista harvempaa, ja ainakin paikotellen muodosti yhtenäisiä pesäkkeitä (vrt. esim. kuvaa 4), jotka mahdollisesti alunperin ovat merkinneet hautapaikan. Useimmiten olivat kivet yhdessä kerroksessa ja verrattain suuria, vain muutamain paikoin oli niitä 2-3 päällekkäin. Myöskin palomaata oli kalmistoalueella täplittäin, selvästi rajoitettavina alueina (katso karttaa № 2), ja löydöt keskittyivät suurimmaksi osaksi juuri niihin. Niinpä saattaakin eräissä tapauksissa todeta suljettuja löytöjä. Niin on ensisijassa laita asehaudan kaluston ruuduissa g-h 1 (KM 10112:167-170, 176, 177), ja ruutu d 2:sta tavattujen № 10112:93-¹⁰⁹~~97~~, 106a~~107~~ ja 142, jotka taas kuuluvat samaan naisen haudan kalustoon. Kokonaisuuksia muodostavat varmasti myöskin b-c 4:n mustalta alueelta löydetyt esineet samoinkuin paloalueelta ruutu d 5-6:ssa. Sensijaan ei sitä uskalla väittää ruutu a 5-6:n mustalta alueelta tavatuista esineistä. Täältä nimittäin tavattiin muiden löytöjen ohella pala samaa miekanväistintä kuin Laition ensinnä löytämät palaset ruuduista a 2-3. Myöskin paloalueiden välialueilta saatiin muutamia löytöjä, joiden kuuluvaisuus joihinkin yllämainittuihin ryhmiin jää ratkaisematta.

Kalmiston rakenne selviää paraiten kartasta № 1. Siihen on myöskin merkitty maanpinnan korkeus ruuduttain, punnittuna turpeen poistamisen jälkeen, kivien yläpinnan ja kulttuurimaan pohjan korkeudet. Niinkuin niistä käy ilmi, vaihtelee kulttuurikerroksen vahvuus 25:stä 40 senttimetriin, mutta on aina 55-60 cm ruuduissa bc 4, jossa on erityisen syvälti ja runsaasti hiekkia ja nokimaata. Ro-

vion paikka se ei kuitenkaan saata olla, siksi se on liian rajoitettu, ja täytyneekin otaksua ruumiinpolton tapahtuneen kalmistoalueen ulkopuolella. Vahvalti oli nokea ja hiiltä myöskin ruudussa e l, jossa sitävastoin kivitys kokonaan puuttui.

Kaivauksessa päästiin kalmistoalueen alareunaa S:ssä, mutta kaikille muille suunnille se näytti jatkuvan. Kun Laitio ensi kesänä aikoo laajentaa farmiaan ainakin yhdellä häkillä, olisi alue välttämättä sitä ennen tutkittava.

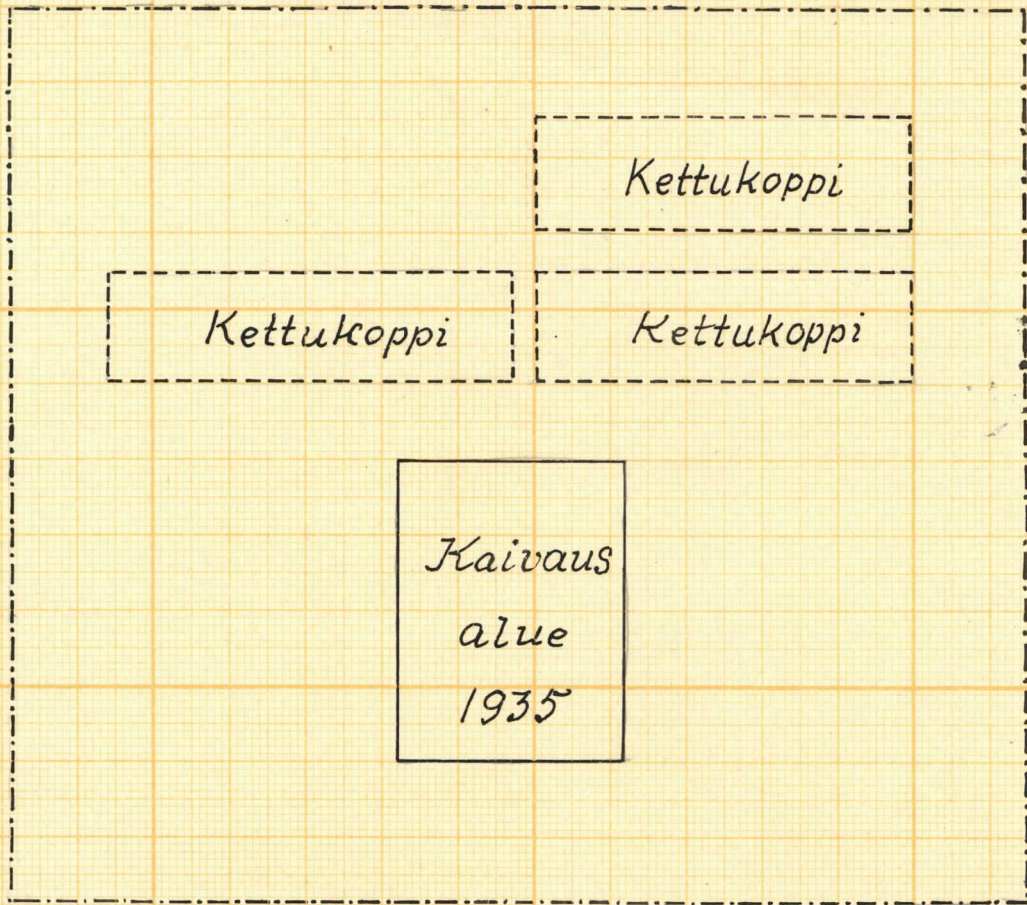
Kaivauslöydöt ovat museon luettelossa numeroilla 10112: 1-195. Ne ovat ajalta 650-800 j. Kr.

Helsingissä 19 p:nä helmikuuta 1936.

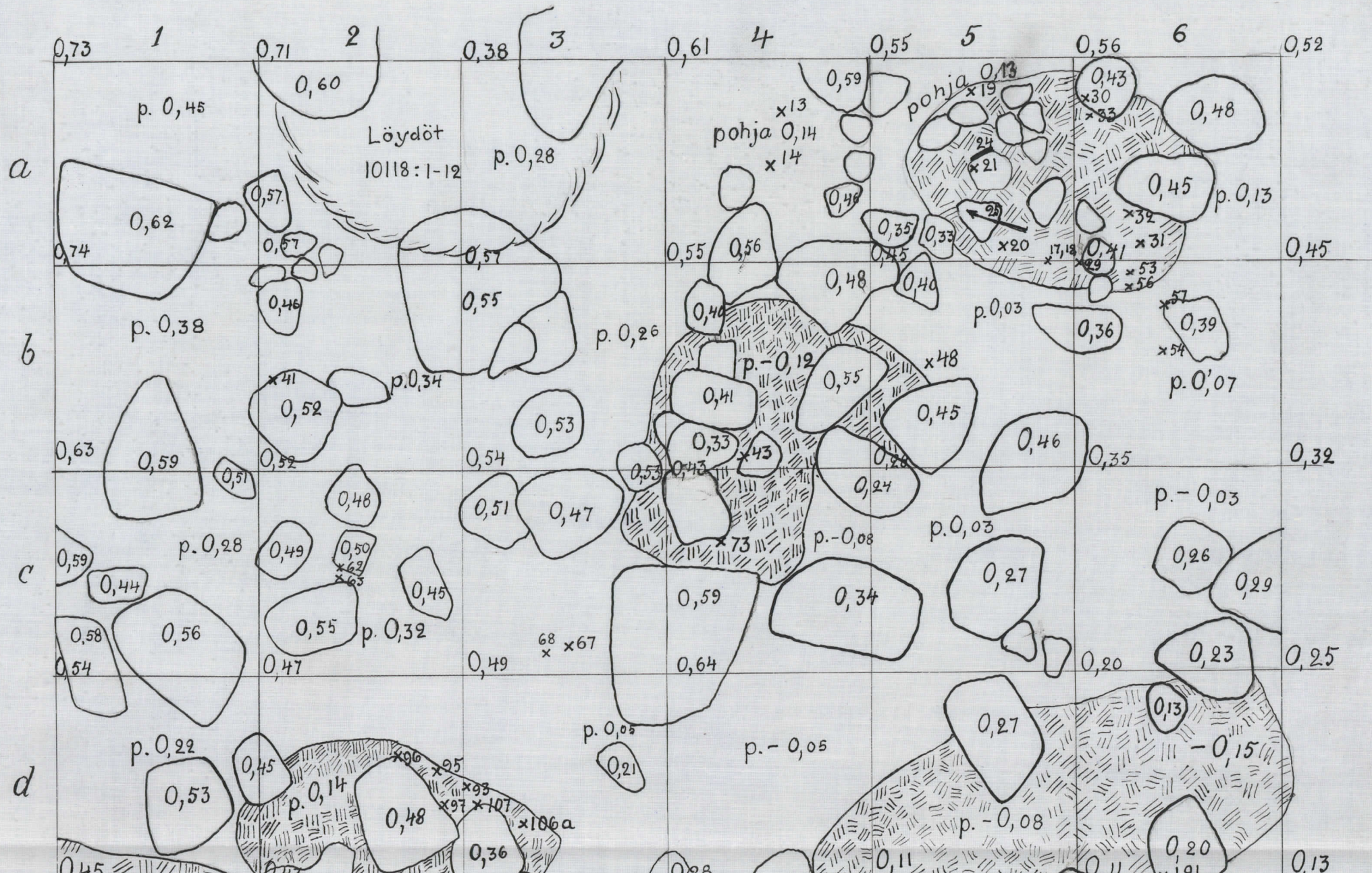
Ella Kivikoski

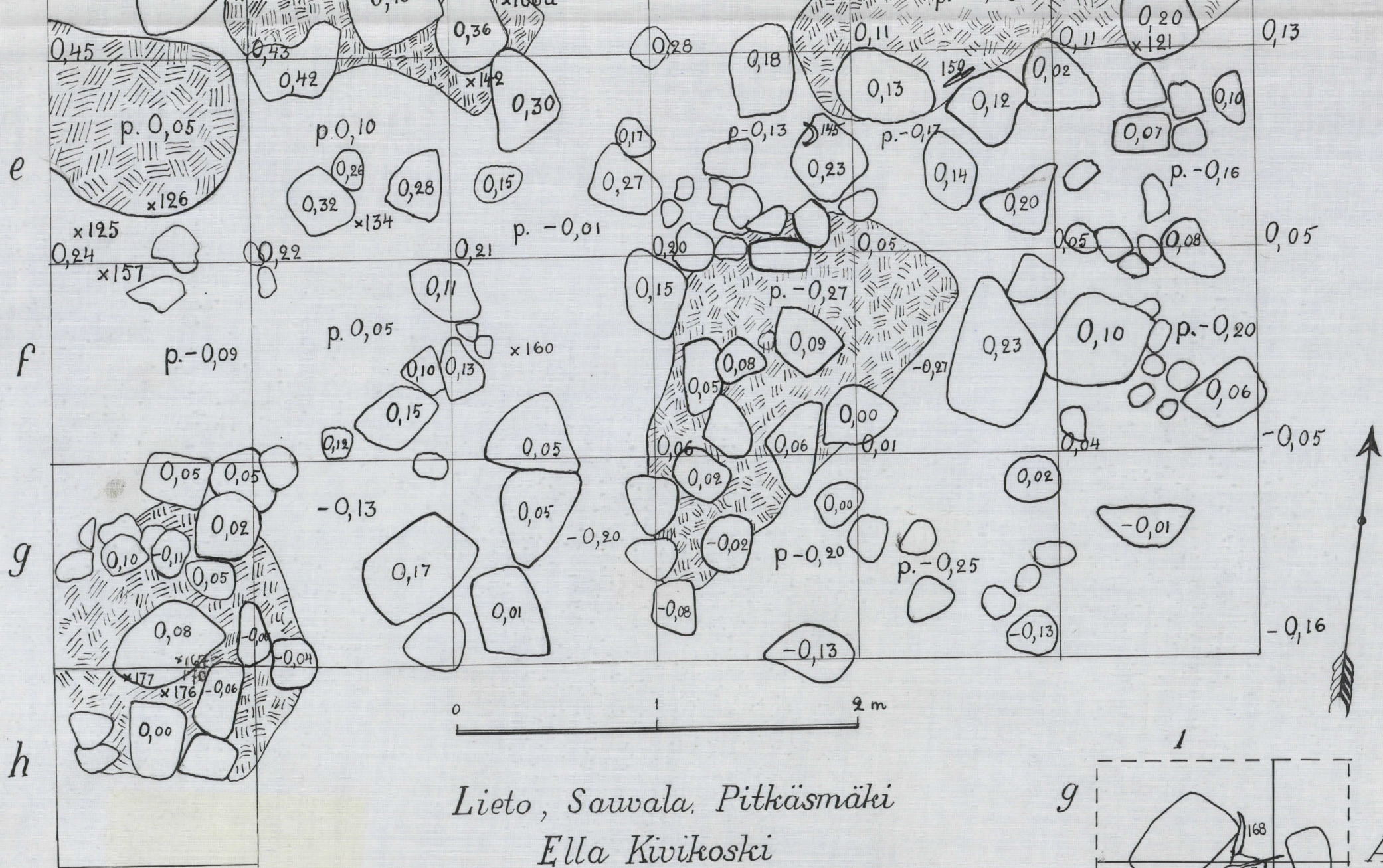
Kartta № 1.

Lieto, Sauvala
Pitkäsmäki
1935
Ella Kivikoski

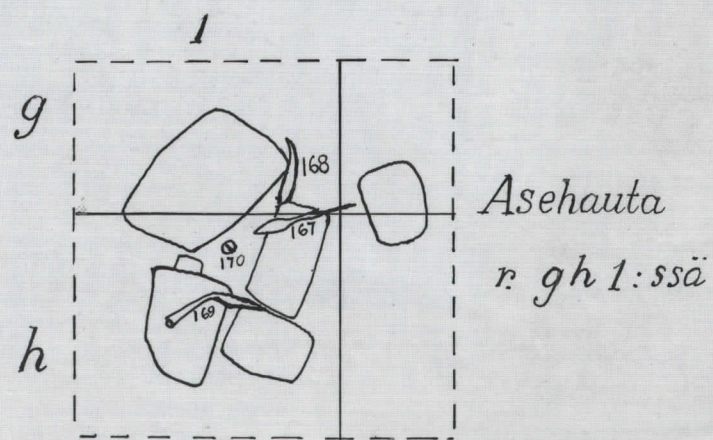
0 1 2 3 4 5 10 m.

*Lieto, Sawala, Pitkäsmäki
Ella Kivikoski
1935*

*Löytöjen päänumero 10,112.
kartalla vain alanumerot*

1 Kaivausalueen r. a-h: 1-3 S:stä^{Levy 10146.}
päin. Etualalla vasemmalla asehou-
dan № 10112: 167-70 kivetyö linjalla
h-g 1.

2. Alue a-h: 1-3 N:stä^{Levy 10148}
päin

3. Alue a-h: 4-6 N:stä^{Levy 10147.}
päin.

Lieto, Lauvala, Pitkäs-
mäki.

Levy 10148.
4 Asehaata ruuduissa g-h: 1. K.M.
10112: 167-170
Valok. O:sta päin

5-6. Lieto, Pitkäsämäki. Kalmistokivestä S:stä päin.
l. 10150
l. 10149.

Lieto, Sauvala, Pitkäs-
mäki.

Kaivausalue I:stä päin.

Kaivajat työssä.

Kettufarmin hoitaja Armas
Laitio kaivamassa.

Valok. Uusi Auru 1935.